

BRONCO NAMIESTO HOTELA

MONGOLSKO A SIBÍR

ZUZANA REMIŠOVÁ A MARTIN REMIŠ

Túto knihu
venujeme nášmu
úžasnému synovi
Danielovi, ktorý
s nami precestoval
kus sveta ešte skôr,
než sa narodil.

Chceme poďakovať
naším rodičom za to,
že nás nikdy nikam
nehcú pustiť, že sa
o nás boja každý
jeden deň expedície,
že napriek tomu
všetkému sú nám
veľkou oporou a vždy
nás doma privítajú
s otvorenou náručou.
Ďakujeme.

Zuzana a Martin

Edícia Globálni nomádi

Zuzana Remišová, Martin Remiš:
Bronco namiesto hotela: Mongolsko a Sibír

Copyright © 2018
Text: Zuzana Remišová
Fotografie: Martin Remiš

V roku 2018 vydalo vydavateľstvo Ultimo Press, Bratislava
v edícii Globálni nomádi
Redakčné úpravy: Sima Ravingerová
Korektúry: Mgr. Katarína Ružičková
Koncept, dizajn a mapy: Ultimo Grafix

ISBN 978-80-974011-4-6

Dodatočné foto (pp/no):

30/02 Jacqueline Macou **34** Mahir Uysal **38/01 40-41** Tara Leighweir
62/01 Felibriu **65/04** Rita Willaert **99/04** Vamir Karabov **96** Togoontumur Khurelbaatar
111/01 Audrius Sutkus **112** Nadezhda Riakhovskaya **128** Zohar Bar-Yehuda
134 Wozny **156** Viktorija Sherina **234** Alex Levashov

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nemôže byť použitá alebo reprodukováaná, uchovávaná v informačných systémoch alebo šírená v akejkoľvek forme a akýmkoľvek spôsobom: elektronicky, mechanicky, kopírovaním, nahrávaním, skenovaním alebo inak, bez písomného súhlasu majiteľa autorských práv, s výnimkou citácií v rámci recenzií.

www.globalninomadi.sk

www.ultimopress.eu

UPOZORNENIE:

Trasy a lokality popísané v tejto knihe nie sú určené pre každého cestovateľa, a kto sa ich rozhodne absolvovať, robí tak na vlastné riziko. Vydavateľ a autori knihy nepreberajú žiadnu zodpovednosť za prípadné následky takýchto činov. Mapy použité v knihe sú orientačné a majú prevažne informatívny charakter.

MONGOLSKO A SIBÍR**OBSAH**

01	Začíname	9
	Financie	12
	Zoznámenie sa s trasou	12
	Hneď po štarte do šprintu	15
	Altajská republika / Katu-Jaryk (infobox)	24-25
	Blízke stretnutia česko-slovenského druhu	26
	Tragikomédia na hranici	27
02	Mongolsko	29
	V labyrinte okienok	29
	Ja som Mongol, teší ma	30
	Rituálna vražda každého motorového vozidla	32
	Mongolské kone (infobox)	34
	Mongolsko (infobox)	36-37
	Ulgii – falošná brána do Mongolska	39
	Severní vítr je krutý	42
	Jazero Uureg (infobox)	43
	Prísne chránené jazero im umrelo	50
	Jazero Uvs (infobox)	51
	Sladký Telmen	55
	Na poruchu sa nepripravíte	56
	Khangai (infobox)	60
	Uliastai	63
	Ovoo (infobox)	63
	Asi to tak malo byť ...	68
	Otgontenger (infobox)	69
	Nezvestný Otgontenger	78
	Návšteva posadnutej jurty	86
	Jurta (infobox)	89
	Kurča nad zlato	93
	Ulanbátar (infobox)	96-97
	Šok s názvom Ulanbátar (UB)	99
	Čo ponúka UB návštevníkovi	100

	Transmongolská magistrála (infobox)	103
	A čo ponúkol UB navyše nám	104
	Muž milénia - Čingischán	109
	Hľadá sa Gobi	110
	NÁDAM-ujeme	115
	Nádam (infobox)	115
	Roztopený Yolyn Am	116
	Gobi	122
	Gobi (infobox)	126
	Ohnivé skaly	129
	Zbohom Mongolsko	129
03	Sibír / Bajkal	131
	Bajkal musí byť	131
	Bajkalské jazero (infobox)	134
	Paštikári / Súboj o zmrzlinu	136
	Buryatský Bajkal (infobox)	139
	Posezónny polostrov Svätý nos	142
	Polostrov Svätý nos (infobox)	143
	Príliš veterný kemping	144
	Listvyanka alebo riviéra Bajkalu	146
	U stánkú na levnou krásu	147
	Prechádzka po Krugobajkalke	148
	Irkutsk a plynový poplach / Olchon a smola v Chužire	150
	Mystický Olchon (infobox)	156
	Šamanka	158
	Peklo na Bajkale	159
	Mys Choboj / Žigalovo road	160
	Najstarší vekom, najmladší duchom	165
	Muži Sibíri / Dymno za oknom, deravo pod kapotou	169
	Zoznámenie v Severobajkalsku	170
	Rasim a Lena	171
	A zrazu bola tma ...	172
	Expedičné umývanie	173
	Horná alebo Vrchná Angara (infobox)	173
	Nieko to rád horúce	174
	Svätý grál menom Taksimo	176
	Univerzálny navigátorský jazyk	180
	Mosty, mosty, samé mosty	182
	Z kaluže do blata / A späť do kaluže	184
	Vitim	185
	Ráno hrozivejšie večera	187
	Pod rovno a nepozerať dolu	190
	Kalarský rajón / Zabajkalský kraj (infobox)	192

Biznis zvaný Kuanda / Brodiť či nebrodiť	195
Duševný výlev pri jazere / Ale na druhej strane ...	198
Perinbaba si nás našla / Khani – mesto duchov	198
Ak nevieš plávať, do vody nelez	199
Niektor sa tu rúca / ... No ... nie je.	200
Šikmý, ale je	203
Vyludnené mestečko (infobox)	203
Snehová nádielka	204
Snehové nástrahy	205
Neklesaj na duchu / A pod snehom blato	206
Ľadové kráľovstvo / Smrtonosná rieka	207
Sibírska perlička (infobox)	209
Mesto poslednej nádeje / Život v Olekme	210
Snehová radosť	213
Vlaky nechodia / Zožen prachy / Hlavou proti múru	215
Konečne sa hýbeme	216
Ruskými svalmi nepohrdneš / Konec jízdy, koniec zábavy	218
Valentín	219
Z výletu na výlet / Prikúr trošku nech sa spotím	221
Žeňa a Máša / Nedela	222
Zázračný deduško večerníček	223
Pirôžky (infobox)	223
Hurá na palubu / Jazda na platforme / Juktali a náčelník	225
Vlak nádeje (infobox)	226
Je ti teplo dievčatko? / Lopča, prichádzame	230
Tynda	231
Tynda z Remčovho pohľadu / Vladivostok – „Vládca východu“	233
Vladivostok (infobox)	234
Vymetáme múzea	236
Môj Vladivostok	238
Remčov Vladivostok	240
Vízové problémy	241
Moja verzia cesty	242
Remčova verzia cesty	243
Len aby sme vedeli (infobox)	243
Kazachstan / Policajné divadielko	244
Platená cesta do pekla / TPS - Trvalo Protivná Súčiastka	246
Zima ako v kazašskom filme	246
Koleso si šlo vlastnou cestou	247
Pod' do bytu v Kostanay	248
Jeden ultrazvuk poprosím	249
Epilóg	250

Sumarizácia cesty

252-253

Začínáme

01

Už od malička milujem knihy. Ako dieťa som bez rozprávky nevedela zaspáť a hneď ako som sa naučila čítať, brával ma starý otec raz týždenne do knižnice. Ponoriť sa do príbehu, spoznávať nové miesta, krajiny či svety, prežívať zaujímavé príbehy spolu s hlavným hrdinom, bolo vždy mojou vášňou a nejednou sa spánok odstavil na druhú koľaj až dovtedy, kým som neotočila poslednú stránku. Nikdy mi nenapadlo, že aj ja spolu s mojím manželom budeme raz hlavnými hrdinami v knihe plnej dobrodružstiev. Rozdiel je len v tom, že tie naše sú skutočné.

Sme Hacka a Remčo a táto kniha ukrýva príbeh našej, vlastne svadobnej cesty z Bratislavy až na brehy Tichého oceánu. Počas šiestich mesiacov sme objavovali krásy ruského Altaja, zaujímavé, hoci sem-tam strašidelné mongolské zvyky, aj nevšednú prírodu Bajkalského jazera. Ale to nám nestačilo. Ako najväčšiu výzvu sme si stanovili zdolať BAM road, jednu z najnebezpečnejších ciest sveta, ktorá vedie naprieč drsnou sibírskou prírodou. Spoznali sme mnoho úžasných ľudí, ale rovnako sme si užili aj samotu, bez civilizácie, bez ľudí, hoci nie bez starostí. Len my dvaja uprostred Sibíri.

Pero a papier sa stali mojím spôsobom ventilácie a relaxu, no v neposlednom rade našou pamäťou. Počas expedície sme boli takmer každý deň na novom mieste a s inými ľuďmi. Toľko príbehov sa zmestí do jedného dňa, že nie je možné si všetko zapamätať. Práve preto vzniklo toto dielo. Tak poďte a vydajte sa s nami na naše zatiaľ najväčšie dobrodružstvo v živote.

Šťastnú cestu!

Cestovateľské začiatky

K cestovaniu sme mali vždy veľmi blízko. Vlastne sme sa v zahraničí aj spoznali. Bol to síce školou organizovaný výlet, ale aj tak, akosi nám to zostalo. Počas vysokej školy sme spoznávali Európu vďaka lacným letenkám, prípadne sme sa natlačili štyria do auta a vyrazili do Chorvátska. Ale láska k autonómstvu ako takému sa v nás prebudila viac-menej náhodou. Plán bol navštíviť Brusel. Osemeurové letenky s ubytovaním u kamošky – to sa neodmieta. Len škoda, že sme zmeškali lietadlo. Prebookovanie letu za 100 eur na osobu bolo pre nás neprijateľné. Vtedy sa zrodila myšlienka: „Veď za tie peniaze tam dôjdeme aj autom, hmm, tak teda poďme!!“ Až vtedy sme pochopili, čo znamená slávna Konfuciova veta: „Cesta je cieľ.“ Spoznali sme tú slobodu cestovania po vlastnej osi: zastaviť kedy potrebujeme, odbočiť kamkoľvek sa nám zachce, spať kdekoľvek schúlení na sedačkách... V roku 2009 sa k nám pridala cez e-bay vydražený Ford Bronco a zrazu sa nám otvoril aj svet mimo asfaltu a cestovanie sa stalo našou drogou. Už navždy budeme v každej mape vidieť rodiaci sa plán cesty.

< To sme my - naplnení neskutočnou radosťou na slávnej spievajúcej dune v púšti Gobi v Mongolsku. Na začiatku sme celkom netušili, kam všade nás naše sny dovedú.

Veľká Bronco premena

Fázu príprav sa mi popravde nechce ani len opisovať, najradšej by som na ňu zabudla a začala rovno opisovať zážitky z ciest a nie to, ako sme si trhali vlasy v garáži. Ale aj prípravy patria k cestovaniu. Po poslednej expedícii sme skonštatovali, že cestovať v strešnom stane je síce úžasne romantické, ale ak chceme zdoľať Sibír, nesmieme tam zamrznúť. Je nutné počítať s netradične nízkymi mínusovými teplotami a veľmi krátkymi dňami. Preto je lepšie mať možnosť si vo vnútri uvariť, zahrať karty, umyť zuby a hlavne byť chránený. A tak prišiel Remčo s návrhom vyrobiť Bronco-camper – prvý a jediný svojho druhu.

Bronco je 3-dverové SUV so zadným odnímateľným hardtopom. Toho sme sa hneď na začiatku zbavili a vytvorili tak miesto pre nadstavbu. Najskôr sme si podľa Remčových nákresov nechali pozvárať konštrukciu z hliníka, obalili ju do 4mm topoľovej preglejky a tú potom potiahnuť laminátom. Výsledný produkt bol pre nás už obrovským krokom vpred oproti stanu, ale pri zdvihnutej streche dnu stále trochu fúkalo. Tak začal každodenný boj s časom. Ja som sa snažila premeniť laminátovú škrupinu na nepremokavé a zateplené obydlie. Čiže penetračný náter, parozábrana a na ňu 3 cm polystyrén. Vedela som, že ak mi bude na Sibíri zima, budem to môcť dávať za vinu len sebe. Tak som ten polystyrén pchala pre istotu všade. Remčo zatiaľ vyrezával otvory a osádzal okná, ventilátor, revízne dverka. Potom prišiel čas na zapojenie skúsenejších. U rodičov na povale som vyhrabala starý šijací stroj a zapojila mamu do výrobného procesu. Dva týždne nepretržite, 10 až 16 hodín denne, sme šili obvodový plášť so všetkými oknami, sieťkami na hmyz a roletkami. Jeden „letný“ s okienkami a druhý „zimný“ s izoláciou. Remčo zatiaľ vyrábala drevenú časť interiéru. Poličky, skrinky, dverka, šuplíky. Osádzal kúrenie, nádrže na vodu, bojler, ťahal plynové rozvody, vodovodné rúrky, riešil sprchu aj komplet kuchyňu. No bejvák na úrovni, so všetkým, čo k tomu patrí!

Domov z garáže prichádzame úplne vyčerpaní. Ja sa snažím vždy zmyť riedidlom aspoň väčšinu farby, tmelu a podobnej pliahy, ktorá by nemala „zdobiť“ sekretárku. PUR penu vo vlasoch riešim nožnicami, na viac nemám silu a dúfam, že ošina je teraz in. Ráno budiček, do práce a po nej sa v garáži pokračuje.

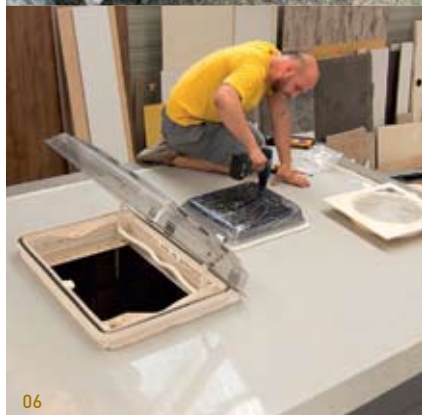
Posledné týždne už neboli náročné len fyzicky, ale hlavne psychicky. Nevieť, či je to bežné alebo sa to deje len nám, ale časový plán akosi nikdy nekorešponduje so skutočnosťou. A úrazy nám na rýchlosti nepridávali. Najskôr sa Remčo nedohodol s karbobruskou a vyslúžil si tri stehy a potom, asi aby mi nebolo ľúto, mi pustil skriňu na prst. Ale aj s obviazanými palcami sme sa pomaly posúvali k vytúženému cieľu – Bronco camperu.

01

04

06

08

01 Láska na prvý dotyk - už si náš 02 V plnej kráse pred veľkou transformáciou 03 Všetko sa ide demontovať 04 Ukáž, ako sa kamarátíš s blatom 05 Najskôr treba urobiť vzorový model nadstavby z dreva 06 Strešné okienka sú dôležité 07 Šijem, šijem kabátik 08 Fešák sa zmenil na nepoznanie 09 Interiér nám dal zabrať, na druhej strane, budeme v ňom niekoľko mesiacov žiť, tak musí byť účelný, ale tiež pekný.

Financie

Každá cesta niečo stojí a keďže nie sme bankovní lupiči, musíme šetriť. Je pravda, že destinácia, do ktorej sa chystáme, nie je ekonomická samovražda. Bronco jazdí na LPG a v Rusku sa dá natankovať miestami aj za osem eurocentov za liter. Rovnako veľa ušetríme tým, že spávame v aute a varíme si sami z miestnych surovín, ktoré sú neporovnateľne lacnejšie ako u nás. Ale úplne zadarmo sa cestovať nedá. Keďže od predošlej cesty neubehol ani rok, tak sme si pochopiteľne nestihli našetriť dostatok peňazí. Táto skutočnosť prasiatku s nasporenými peniažkami život veru nezachránila. Išlo pod kladivo. Ale jednu super vec sme v predošlom roku spravili...a síce vzali sa:). Našťastie, v tejto dobe už nie je najväčšie terno darovať mladomanželom jedálenský servis, ale peniaze. A ako ich najlepšie minúť? Predsa na svadobnú cestu. Ak by rodičia tušili, že to bude na Sibír, asi by predsa len kúpili sadu tanierov a možno nám ju aj oplieskali o hlavu, nech nevymýšľame blbosti. Rovnako sme oslovili aj sponzorov. Mňa to tak trochu baví, vybaviť niečo zadarmo, mám tú konkrétnu vec potom akosi

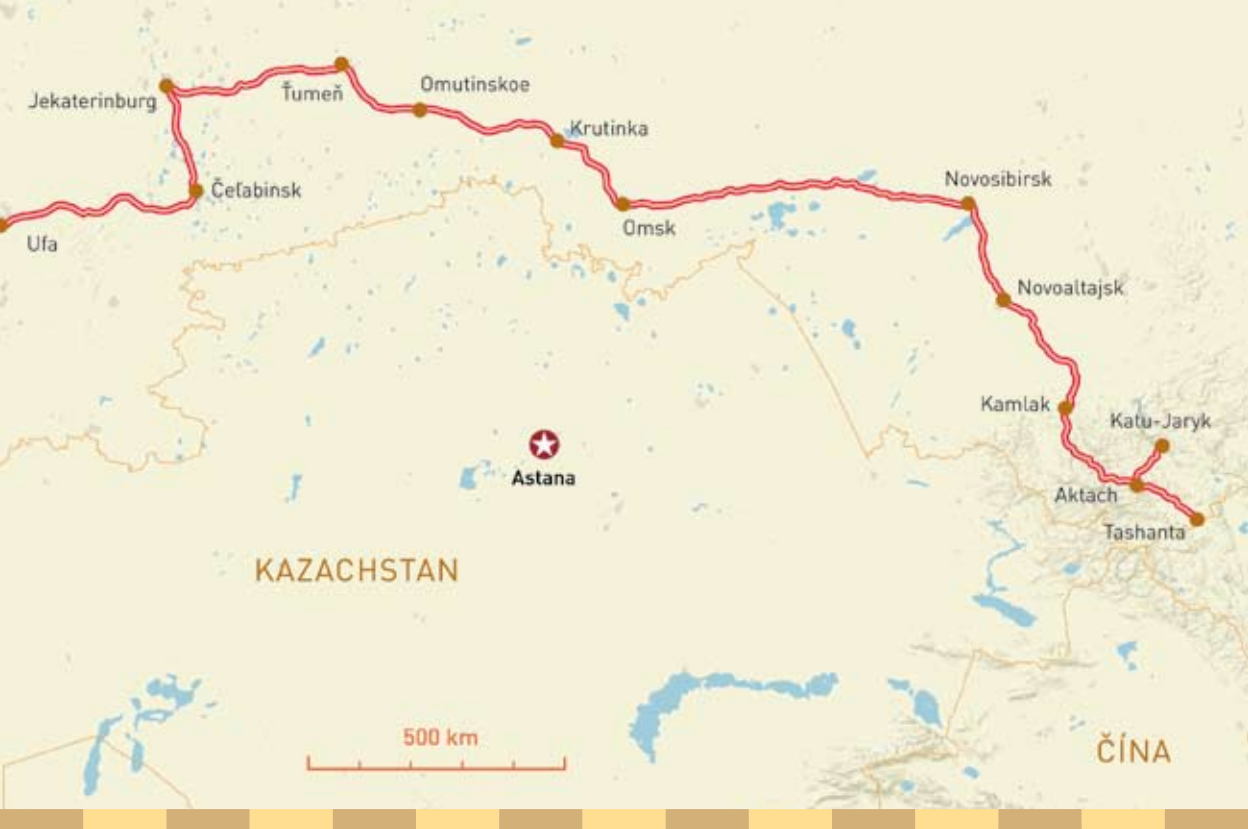
radšej. A hlavne, mať auto polepené nápismi, podľa mňa k expedícii patrí. Opäť sme rozposielali tisícky mailov, absolvovali stovky telefonátov a sme vďační za tých pár pozitívnych reakcií. Pri takej ceste sa nezídu len peniaze, pomôcť dokáže aj darovanie produktu, zľava na službu či nakupovaný tovar a podobne. Ale peniaze sme, samozrejme, neodmietli :).

Týmto chceme poďakovať všetkým, ktorí do toho išli s nami:

JeepParts, VízaTravel, Curaprox, S´Botex, Ipecon, Eucal, Štúrbaks, Kompot, Dedoles, Ferrino, Drei Koenige Restaurant, Thermal, Tigerexped, Tikoki, Baltaxia, Albi, Blos, Čistiače práce KNM, Karavany PK.

Zoznámenie sa s trasou

Plánovanie nemám veľmi v láske. Teraz hovorím o tvorbe detailného itineráru. Mám pocit, že ma to tak trochu oberá o prekvapenie. Nechcem vedieť, čo všetko ma čaká. Jasný, že štáty a približnú trasu je potrebné poznať dopredu, najmä kvôli vízam a carnetu (colná zábezpeka za auto, vyžadovaná napr. v Iráne). Ale vedieť o každom „must see“ mieste, to nie

je náš štýl. No tentokrát sme popri náročnej prestavbe auta ani nestihli študovať bedekre a cestopisy. Preto sa spoliehame na to, čo sa nám už v minulosti osvedčilo, nemať plán. Nebyť fixovaný na konkrétny itinerár má svoje výhody. Jednak nie ste v strese, že niečo nestíhate, a hlavne, nič vám nebráni prijať výzvy či pozvania miestnych, prípadne odbočiť na zaujímavo vyzerajúcu cestičku... Jednoducho, nechať sa unášať prúdom príležitostí. A práve toto sú spravidla tie miesta a tie zážitky, na ktoré potom spomínate celý život. Cestopisy a bedekre si aj tak najradšej vychutnávame pri jazde. Remčo šoféruje, ja mu čítam a plánovanie začína.

A kam to vlastne ideme? Ja som vždy chcela vidieť Mongolsko. Cestopisné seriály a knihy plné fotografií ma dostatočne navnadili a túžba vidieť tie rozsiahle púste mongolské pláne obšypané dobytkom a jurtami, časom len rásťla. Remčo do plánu pridal BAM road, čiže 1300 km nepoužívanej obslužnej cesty Bajkalsko-amurskej magistrály od Severobajkalska po Tyndu. Táto cesta bola postavená len kvôli potrebe postaviť železnicu a od uvedenia tohto úseku

do prevádzky v roku 1984 len chradne. Miestni ju nevyužívajú vôbec a robotníci prechádzajú na obrovských uraloch len niektoré úseky. Je zaradená medzi najnebezpečnejšie cesty sveta. Toto bude naša čerešnička. Adrenalinová výzva, ktorú hodláme splniť. A cieľ? Nič menšie ako Tichý oceán, ideálne na brehoch Magadanu. Keď tieto miesta spojíme, na trati sa objaví ešte jazero Bajkal. Dost' bolo plánov, podme do toho.

Poznámky k prejazdovej mape

Na to, aby sme sa dostali do Mongolska, bolo potrebné prekonať okrem Ukrajiny niekoľko republík a oblastí obrovskej Ruskej federácie. Týchto takmer 6500 km sme prešli za 21 dní. Väčšinou to boli obyčajné nudné prejazdy po federálke, lemovanej nekonečnými breзовými porastmi. Zastavovali sme častokrát bez plánu, a to sa ukázalo ako správny cestovateľský prístup. Život má tendenciu ponúknuť aj to, čo človek v danej chvíli potrebuje zažiť, len o tom netuší. Prípadne sa má niečo nové neočakávane naučiť. Ale o tom budú pochopiteľne nasledujúce strany.

Hneď po štarte do šprintu

Keďže deň má len 24 hodín, nakoniec šartujeme o celý mesiac neskôr. Prepadli nám víza do Bieloruska, takže trasa povedie cez vojnovú Ukrajinu - tomu sme sa chceli vyhnúť. S nami je to už raz tak, najlepšie nič dopredu neplánovať, aj tak je vždy všetko inak. Prvých približne 6000 km musíme predefinovať zo spoznávačky na kruto prísny tranzit. Rýchla zastávka v Trebišove u kamaráta z detstva Mišišihho, skvelá sprcha v kempe pri jazere Vinné a už sme na Ukrajine. Zhltneme pár skvelých borščov, príde o dve pívá na výstupnej ukrajinskej hranici a sme v Rusku. A čo si pamätám z tranzitu Ruskom najviac?

Kamikadze za kamióňmi – Nevie, či je to bežné v celom Rusku, ale tu sú až príliš rozšírené autá s pravostranným riadením a vodiči pri predbiehaní bočne zrkadlá jednoducho ignorujú. Jednoznačne najhoršia forma dopravy je mix pravo a ľavostranných áut. Je to dosť desivé, keď ide oproti vám kamión a spoza neho sa vystrčí auto, kde na mieste vodiča (pre nás) sedí dieťa a odhaduje, či sa schovať, alebo to risknúť. Prípadne to auto rovno celé vyletí do protismeru a vy iba s hrôzou sledujete, ako chlapík dupe na plyn a zároveň sa prežehnáva.

Kolóny, kolóny a zas kolóny - Rusi vo veľkom opravujú, prípadne stavajú cestnú sieť. Čiže každú chvíľu narazíme na zúženie či obmedzenie, pred ktorým čaká niekoľkokilometrová kolóna. Treba byť trpezlivý a dúfať, že to niekde tam vpredu riadi semafor. Žiaľ, to je asi nedostatkový tovar, väčšinou je poverený najmladší člen robotníckej partie. Títo zelenáči si vôbec nedokážu zrátať autá a porovnať dĺžku kolóny na jednej a druhej strane. Takže verte tomu, že vy budete vždy v tej, ktorú doslova ignorujú. Ale je tu ešte jeden horší prípad, keď premávku riadi najstarší robotník, ktorý to už mierne nezvláda. A zaspí práve vtedy, keď má prísť na radu vaša kolóna.

Jedlo naše každodenné – Boršč, šči, soľjanka, bliny, plov, šašlik a tie šaláty... veľké mňamky. Je jasné, že na tejto expedícii veru neschudneme. Výdatný, pravidelne trojchodový obed (polievka, hlavný chod a majonézový šalát) zaklincujeme kvalitnou ruskou zmrzlinou a tučiky veselo nabiehajú...no a čo!!

Permafrost – Áno, aj ja poznám poučku, ktorú nás učili v škole, že to je oblasť s trvalo zamrznutou pôdou, ktorá rozmrzá len na pár týždňov v roku a aj to len do hĺbky niekoľko cm. No akosi som si to vždy predstavovala tak malebnejšie. Podrobnosti mi nikto nevysvetlil. Mala som predstavu, že z permafrostu sa v tomto období nejakým zázrakom stane krásna kyprá úrodná pôda. Nič také. Ono vlastne rozmrzne voda vo vrchnej vrstve, a keďže nemá šancu dostať sa cez spodnú (stále zamrznutú vrstvu) hlbšie, ostáva na povrchu. A celá Sibír sa zmení na jeden veľký močiar. Všade kam dovidím, je len voda, voda a voda. Keď si odmyslím negatíva, je to celkom pekné. Pokojná vodná plocha kam oko dovidí a z nej vyrastajú brezy, tráva a iná zelená burina.

Hmyzy – A teraz k tým spomínaným negatívam. S týmto permafrostovým javom sa ruka v ruke vlečú mračná komárov. Ten všadeprítomný močiar je pre ich rozmnožovanie ideálny a oni nezaháľajú, to mi verte. Permafrost rozmrzá len na krátke časové obdobie, čiže sa u všetkých týchto komáríoch slečien prebudí túžba po rozmnožovaní naraz. Samica komára, aby mohla naklást vajíčka, potrebuje naraz vyciacať presnú dávku čerstvej krvi. Ak ju odoženieš zavčasu, musí počkať, kým jej vytrávi a priletí znovu. A kto je tu, aby tejto budúcej „mamičke“ poslužil ako živý gastronomický zážitok?? No predsa my dvaja. Ak by vám aj v hlave svitlo svetielko nádeje, že aspoň cez deň, keď je mega hic nelietajú a človek má klud, vyvediem vás z omylu. Každý jeden deň nás naháňali, bodali a rozčuľovali obrie ovädá, asi dovoz z Černobyľu. Keď sa nám podarí nájsť miesto, kde je týchto potvor menej, ich miesto zaujmú minimušky ako napr. pri Malom jazere v meste Novosibirsk. Nonstop ich máme v očiach, ušiach, ústach, pod viečkami. Jediný spôsob ako ich nevdychovať, je fungovať so „štyľovou“ hlavovou sieťkou.

---

01 Nad Broncom sa blýska, hromy divo bijú ... **02** Hranica medzi Áziou a Európou **03** Kosák s kladivom nesmie chýbať za žiadnych okolností **04** Devočka vs matrioška **05** Gejzírové modré jazero je skutočný prírodný klenot horného Altaja blízko mesta Aktach **06** Krásny vysutý most v meste Tyumen s promenádou na brehu **07** Typická cirkevná architektúra vždy oku ulahodí **08** Takmer sme vymenili svoje Bronco, len spojka išla trochu tuhšie ...

... mnohí európski turisti týmto krajom len prefrčia. Netušia, čo skrýva odbočka z hlavnej cesty ...

Horný Altaj – Rusi túto oblasť nazývajú malé Švajčiarsko. A ja s nimi musím súhlasiť. Akoby mávnutím čarovného prútika sa zdvihli kopce, brezy vystriedali borovice a smrek, v diaľke sa dokonca črtajú zasnežené štíty, močariská zmizli a vystriedala ich rieka. Na brehu vidíme rozložené desiatky piknikujúcich rodín. Vzduch je sviežejší, no hlavne zmizlo 90% komárov. Turistami sa to tu len tak hemží. V drvivej väčšine sú to samozrejme Rusi, ktorí sem chodia dovolenkovat', alebo len tak stráviť víkend s deťmi. Myslím si, že mnohí európski turisti týmto krajom len prefrčia. Netušia, čo skrýva odbočka z hlavnej cesty, že tu Rusi majú svojho vlastného Jetiho, gejzírové jazierko, vodopády... A tu sa vlastne dostávam k ďalšiemu bodu.

Ulaganská oblasť. Katu-Jaryk a kaňon rieky Čulyšman. Stretli sme mladú ruskú rodinku na výlete. Toľko nám ospevovali toto miesto, že sme si ho predsa nemohli nechať ujsť. Najskôr viac ako 130 km po nespevnenej roletovej ceste a na záver ako bonus strmý zjazd po nie príliš dôveryhodne vyzerajúcom kopci. Brzdy sa vari- li, ja som šla radšej peši, nech nepridávam na váhe a v Remčovej tvári som po prvýkrát zazrela tieň strachu. Nakoniec to Bronco zvládlo, redukcia nás zachránila. Dolu nás vítali ostatní turisti potleskom a vodkou... vraj na nervy. Bolo ju treba. Ale stálo za to.

600 až 700 metrov vysoké steny kaňonu sú skutočne impozantné. Medzi nimi sa ukrýva zelené údolie, ktorého stred pretína divoká rieka. O pár km ďalej lákajú turistov ďalšie prírodné krásy - kamenné hříbiky.

Tento výsledok veternej erózie sa ukrýva trošku v úzadí na opačnom brehu rieky. Domáci vás radi preplavia, no samozrejme za poplatok. A kto má rád veľmi dlhé túry, môže sa povodiť rieky prejsť až k Teleckému jazeru.

Neuveriteľné kamenné formácie akoby hříbikov v oblasti Akkurum hľadajú na porozlievanú rieku Čulyšman. Žiaľ, majú tendenciu sa zosúvať, preto netreba ich návštevu odkladať > **STR 18-19** Nádherná krajina horného Altaja pripomína miestami vyšperkované výtory modelárskych nadšencov.

Šialený muzeálny ranger. Cestou z Katu-Jaryk si pri ceste všimneme zaujímavo vyzerajúcu „bázu“ – miesto, kde sa dá oddýchnuť. Z podstavca hneď pri bráne nás víta červený Záporožec a nejaká stará trojkolka. (pozn. Záporožec bol niečo ako Trabant Sovietov, značne urýchlil motorizáciu Sovietskeho zväzu, pretože bol mimoriadne cenovo dostupný. Jeho cena sa vtedy pohybovala okolo 3000 rubľov, čo bola cca polovica z ceny Žiguli). Zastavujeme, len si ich pofotíme... No opäť sa nám deň naplánuje sám od seba. Z „dače“ vybehne ruský párík, s ktorým sme sa už párkrát stretli po ceste a zrazu máme polievku v ruke. Ucha – tradičná ruská rybacia polievka podávaná na studeno. Niečo, čo som nikdy netúžila ochutnať. Ale čo mám robiť, keď sa na mňa pozerajú...šupnúť ju Remčovi ☺. Panuje tu úžasná rodinná atmosféra. Čo má ranger navarené, to nám servíruje a my mu na oplátku dopĺňame nejaké trvanlivé zásoby. Krabičku čaju, práškovú polievku, kekсы... čokoliek. Apropos ranger – nech sa páči, zo-

známte sa. Musím spomenúť, že bol vojak, lebo by mi to neodpustil. Vojenská čapica na hlave, kabát s výložkami a pod tým žlté tričko so sarkastickým nápisom (vieme aký?) a obrázkom kalašnikov. Kam sa obzriem, vidím veci hodné hlavnej vitríny v múzeu. Prilby, kabáty, zbrane, staré telefóny, rádiá, premietacky, foťáky. Najviac nás, samozrejme, potešila mapa Československa. S úsmevom na tvári si popíjam čaj, uvarený z okolitých kvetov, keď ma ranger chytí za ruku a posadí do jeho UAZu. Ostatní sú už tam, vraj sa ide na výlet. Dupne na to, až mi skoro vyletela kamera. Naša prvá jazda v UAZE nemôže byť šialenejšia. Na plný plyn, strmo oproti skalám. Ja čakám, že sa rozpláštíme, no on to vylezie. Uprostred lesa autom trikrát cukne a stojí... došiel benzín. Vyhadzuje nás von, že on to na neutrále zbehne dolu do „dače“, natankuje a vráti sa. Akoby vystrihnuté z príručky: Ako okradnúť turistu. Pred očami mi behajú strašidelné výjavy vykradnutého auta, až ma z toho rozbolí žalúdok. Našťastie mu to

01 04

02 03

